

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2017. gada 2. februārī

Satversmes tiesas 4. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs Gunārs Kusiņš, tiesneši Kaspars Balodis un Ineta Ziemele,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto Administratīvās rajona tiesas (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 2/2017),

konstatēja:

1. No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu izvērtēt Civilstāvokļa aktu reģistrācijas likuma 1. panta un 3. panta pirmās daļas, ciktāl šīs normas neparedz viendzimuma partnerattiecību vai viena dzimuma divu personu ģimenes attiecību juridisku reģistrāciju, (turpmāk arī – apstrīdētās normas) atbilstību Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. un 110. pantam.

2. Civilstāvokļa aktu reģistrācijas likuma 1. pants noteic, ka likuma mērķis ir noteikt tiesiskās attiecības civilstāvokļa aktu – laulības noslēgšanas, dzimšanas un miršanas faktu – reģistrācijas jomā.

Savukārt Civilstāvokļa aktu reģistrācijas likuma 3. panta pirmā daļa paredz: „Civilstāvokļa aktu reģistrē dzimtsarakstu iestāde, sastādot, aktualizējot vai atjaunojot laulības, dzimšanas vai miršanas reģistra ierakstu (turpmāk – civilstāvokļa aktu reģistra ieraksts), uz kuru pamatojoties izsniedz civilstāvokļa akta reģistrāciju apliecinājošu dokumentu.”

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemta tiesas pieteikuma pamata lieta ir ierosināma, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18. un 19.¹ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likumu atbilstību Satversmei. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 9. punkts noteic, ka tiesības iesniegt pieteikumu par lietas ierosināšanu ir tiesai, izskatot administratīvo lietu. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.¹ panta pirmās daļas 2. punktu pieteikums iesniedzams, ja tiesa, izskatot administratīvo lietu pirmajā instancē, uzskata, ka norma, ko ir piemērojusi iestāde vai kas tiesas procesā būtu jāpiemēro šajā lietā, neatbilst Satversmei.

Pieteikuma iesniedzēja ar (*datums*) lēmumu ir apturējusi tiesvedību tās izskatīšanā esošajā administratīvajā lietā un nolēmusi iesniegt pieteikumu Satversmes tiesai. Pieteikuma iesniedzējas izskatīšanā ir administratīvā lieta, kas ierosināta pēc divu personu pieteikuma par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru iestādei tiktu uzlikts par pienākumu juridiski reģistrēt viena dzimuma divu personu ģimenes attiecības. Pieteikumā norādīts, ka civilstāvokļa aktu reģistra saturu un ierakstāmo ziņu apjomu vispārīgi nosaka Civilstāvokļa aktu reģistrācijas likums. Taču Civilstāvokļa aktu reģistrācijas likuma 1. pants un 3. panta pirmā daļa neregulējot viendzimuma partnerattiecību reģistrāciju. Tādēļ Pieteikuma iesniedzēja lūdz izvērtēt Civilstāvokļa aktu reģistrācijas likuma 1. panta un 3. panta pirmās daļas, ciktāl šīs normas neparedz viendzimuma partnerattiecību vai viena dzimuma divu personu ģimenes attiecību juridisku reģistrāciju, atbilstību Satversmes 91. un 110. pantam.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēja ir tiesīga iesniegt pieteikumu, ievērojot tam Satversmes tiesas likumā noteiktās prasības.

6. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktu tiesas uzskats par apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmei ir juridiski jāpamato.

Juridiskais pamatojums Satversmes tiesas likuma izpratnē ir juridisko argumentu kopums, kas ir nepieciešams un vienlaikus arī pietiekams prasījuma apmierināšanai. Turklāt, ņemot vērā, ka pieteikumā ir apstrīdēta vairāku normu atbilstība divām augstāka juridiska spēka tiesību normām, pieteikumā būtu jāiekļauj juridiskais pamatojums par katras apstrīdētās normas neatbilstību katrai no pieteikumā norādītajām Satversmes normām.

6.1. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 110. pantam, jo valsts nav paredzējusi iespēju viendzimuma pāriem reģistrēt savas partnerattiecības. Proti, valsts nav radījusi tādu mehānismu, kas nodrošinātu ģimenes dzīves aizsardzību viendzimuma partnerattiecībās esošām personām. Pieteikuma argumentācija galvenokārt ir balstīta uz atziņām no Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk – ECT) nolēmumiem lietās par viendzimuma partnerattiecību juridisku atzīšanu, aizsardzību un reģistrāciju Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) dalībvalstīs. Piemēram, uz atsevišķām atziņām no ECT 2015. gada 21. jūlija sprieduma lietā „*Oliari and Others v. Italy*”, pieteikums Nr. 18766/11 un Nr. 36030/11, (turpmāk – „*Oliari and Others v. Italy*”) un 2010. gada 24. jūnija sprieduma lietā „*Schalk and Kopf v. Austria*”, pieteikums Nr. 30141/04. Atsaucoties uz minētajiem ECT nolēmumiem, Pieteikuma iesniedzēja norāda, ka arī viena dzimuma personu pāris, kas dzīvo stabilās *de facto* partnerattiecībās, ietilpst Konvencijas 8. panta un attiecīgi Satversmes 110. panta pirmajā teikumā ietvertā jēdziena „ģimene” tvērumā.

Pieteikumā ir vispārīgi norādīts, ka Latvijā faktiski pastāv ģimenes, ko veido viena dzimuma personas un tādēļ valstij ir pienākums nodrošināt šo personu tiesību aizsardzību. Tomēr pieteikumā nav pamatots, kādēļ no Satversmes 110. panta izriet likumdevēja pienākums nodrošināt tieši viena dzimuma divu personu ģimenes attiecību juridisku reģistrāciju vai pienākums aizsargāt ģimeni tieši reģistrācijas formā. Pieteikuma iesniedzēja nav arī norādījusi, vai paredzot tiesiskajā regulējumā iespēju reģistrēt viendzimuma partnerattiecības, varētu tikt atrisināti tie jautājumi, uz kuriem norādīts pieteikumā, tādējādi novēršot pieteicēju Pieteikuma iesniedzējas izskatīšanā esošajā administratīvajā lietā pamattiesību iespējamo aizskārumu. Proti, pieteikumā nav sniegts pamatojums tam, ka, paredzot iespēju reģistrēt viendzimuma partnerattiecības, valsts izpildītu Satversmes 110. panta prasības un nodrošinātu ģimenes dzīves aizsardzību viendzimuma partnerattiecībās esošām personām.

6.2. Pieteikumā norādīts, ka viena dzimuma pāri atrodas salīdzināmā situācijā ar dažāda dzimuma pāriem attiecībā uz nepieciešamību juridiski atzīt un aizsargāt viņu attiecības. Tādēļ apstrīdētās normas neatbilstot Satversmes 91. pantam.

Satversmes tiesa, interpretējot Satversmes 91. pantu, atzinusi, ka tajā ir ietverti divi savstarpēji cieši saistīti, bet tomēr dažādi principi: vienlīdzības princips – pirmajā teikumā, un diskriminācijas aizlieguma princips – otrajā teikumā (*sk. Satversmes tiesas 2005. gada 14. septembra sprieduma lietā Nr. 2005-02-0106 9. punktu*). Lai gan Pieteikuma iesniedzēja lūdz izvērtēt apstrīdēto normu neatbilstību visam Satversmes 91. pantam, tomēr no pieteikuma secināms, ka prasījums attiecas tikai uz minētā panta pirmajā teikumā ietverto vienlīdzības principu.

Vienlīdzības princips liedz valsts institūcijām izdot tādas normas, kas bez saprātīga pamata pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos. Vienlīdzības princips pieļauj un pat prasa atšķirīgu attieksmi pret personām, kas atrodas atšķirīgos apstākļos, kā arī pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kas atrodas vienādos apstākļos, ja tam ir objektīvs un saprātīgs pamats (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2001. gada 3. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2000-07-0409 secinājumu daļas 1. punktu un 2005. gada 11. novembra sprieduma lietā Nr. 2005-08-01 5. punktu*).

Izvērtējot kādas normas atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, nepieciešams noskaidrot, pirmkārt, vai un kuras personas (personu grupas) atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos; otrkārt, vai apstrīdētā norma paredz atšķirīgu attieksmi; treškārt, vai atšķirīgajai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai tai ir leģitīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 10. jūnija sprieduma lietā Nr. 2010-69-01 10. punktu*).

Pieteikumā ir norādīts, kuras personu grupas varētu atrasties vienādos un salīdzināmos apstākļos, – viena dzimuma pāri un dažādu dzimumu pāri. Tomēr pieteikumā nav sniegts juridiskais pamatojums tam, ka apstrīdētās normas paredz atšķirīgu attieksmi pret šīm personu grupām, jo arī dažādu dzimumu pāriem nav paredzēta iespēja reģistrēt savas partnerattiecības.

6.3. No pieteikuma izriet, ka pēc būtības Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu izvērtēt regulējuma par viendzimuma partnerattiecību reģistrācijas trūkuma jeb neesamības atbilstību Satversmei. Vienlaikus pieteikumā norādīts, ka „pārkāpuma konstatēšanas gadījumā var tikt izvēlēts cits alternatīvs risinājums partnerattiecību juridiskai atzīšanai un aizsardzībai” (*sk. pieteikuma 4. lpp.*). Tomēr pieteikumā nav pamatots, kādi citi risinājumi ietilptu Satversmes 110. panta tvērumā.

Turklāt ECT praksē ir atzīts, ka, īstenojot no Konvencijas 8. panta izrietošos pozitīvos pienākumus, valstij ir zināma rīcība brīvība. Jautājumos, par kuriem valstu starpā nav vienprātības vai nu attiecībā uz aizsargājamās tiesības vai intereses nozīmīgumu vai līdzekļiem, kuri būtu vislabāk piemēroti, lai šo tiesību vai interesi aizsargātu, it īpaši, kur

tiek skarti būtiski morāli vai ētiski jautājumi, rīcības brīvības robežas var būt plašākas, nekā citos gadījumos. ECT izspriestajās lietās ir bijuši papildu faktori, kas ļāvuši tiesai secināt, ka konkrētajā gadījumā valstij ir radies pienākums nodrošināt viendzimuma partnerattiecību juridisku reģistrāciju (*sk., piemēram, „Oliari and Others v. Italy” 34.–37., 162. un 166. punktu, kā arī ECT 2013. gada 7. novembra sprieduma lietā „Vallianatos and Others v. Greece”, pieteikums Nr. 29381/09 un Nr. 32684/09, 60. un 75. punktu*). Pieteikuma iesniedzēja nav pamatojusi tādu faktoru esamību, kas ļautu uzskatīt, ka Satversmes 110. panta tvērumā ietilpst valsts pienākums reģistrēt viendzimuma partnerattiecības. Tas, kādā veidā ar tiesību normām tiek nodrošināta ģimenes aizsardzība, ir atkarīgs no tiesībpolitiskas izšķiršanās. Satversmes tiesa jau ir atzinusi, ka izšķiršanās par tiesībpolitiskiem jautājumiem pamatā ir demokrātiski leģitimēta likumdevēja uzdevums (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2010. gada 7. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-01-01 12.3. punktu*).

Līdz ar to pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

Nemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesas 4. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc Administratīvās rajona tiesas pieteikuma (pieteikums Nr. 2/2017).

Lēmums nav pārsūdzams.

Satversmes tiesas 4. kolēģijas priekšsēdētājs

G. Kusiņš